

הַלְכוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקוּוֹ

בְּאֵר הַגּוֹלָה קמט

(ו) *סַפֵּק הַשֵּׁקָה (מדוכי ס"פ ב"מ): ב יערוב זה עושין אותו (ה) בפת ותבשיל, (ו) ואם לא עשאו אלא (ג) מתבשיל לבד, (ז) מתר: ג השעור תבשיל זה (ח) פזית, בין לאחד בין לאלפים, בין בתחלתו (ט) בין בסופו: הנה ויש מצריכין לתת חלה בפת בכפיצה (א"ו בשם ירושלמי), וכן ג'הגין (י) לתת חלה: ד יצריך שיחא תבשיל זה דבר שהוא ראוי (יא) ללפת בו את הפת, (יב) ולאפוקי (יג) דיקא: ה תבשיל זה בנמקא ט"ו דברי אבא וכר' ר' שם ויגשטא בתרא ד כריי וראו ח ברתא שם

בְּאֵר הַיָּטָב

(א) ספק. וכתב המ"א: ואם קבל עליו י"ט פתן שאמר ברה"ט, אסור, ע"י סוף סימן רסא. אבל הש"י ועשו"ו כתבו משם ראובן דאפילו לא ערב עד אחר פרוטו יכול לערב כל זמן שהצבור לא התפילו תפלה י"ט, ע"ש. והידועהו הסכים עם המ"א, ע"ש. וג"ל דמי שהוא בבחינה ולא הניח ערב תבשילין ואם ילק לביתו להניח ע"ת יערב זמן מנחה. והפלו מנחה ולא ניח ע"ת, דייכול להקנות קמחו לאחרים, מ"א: (ג) מתבשיל. דאיחא בנמקא דר"א ז"ה קמחא דאשור תאמר אפי ואשור תבשילו בשלח, מכאן שאין אומין אלא על האמיו ולא מבשלין אלא על התבשיל, ע"כ צריך קאן פת בשביל מה דאסור פת לצורך שפת ומבשיל בשביל מה שבישלו, ור"י ט"ל שפשוכל תבשיל מותר הכל, וי"ב פוסקים ט"ל דר"י, רק ר"ת וקצת בעות ט"ל דר"י, ע"כ פשר לכל הפחות דביעבר דר"י,

מִשְׁנַח בְּרוּחָה

צדין לערב אם עוד לא תשקה, (י) ובשעת הדחק אף אחד ד'כרוב, פלזמן שלא התפילו הצבור מעריב יוכל לערב אם לא תשקה צדין. אם בא להתפלל מנחה ונופר שלא עשה ערב-תבשילין, ואם יחור לביתו לערב יאמר זמן מנחה, (יא) ותפיל מנחה, ולענין ערב יקנה קמחו לאחרים, (יג) ומיהו, אם יכול לעשות ערבוב' על-ידי שליח, ישלח שליח לעשות ערב קדם שיחפיל מנחה⁽¹⁾: ב (ה) בפת ותבשיל⁽¹⁾. דצריך לאפות ולבשיל מיום-טוב לשבת, ולכן עושין הערב מפת ומבשיל מערב-יום-טוב, שעל סמך זה אופין ומבשלין אחר-פ: (ו) ואם לא עשאו אלא מתבשיל לבד, דמעקר הדין (ז) אין צריך אלא מתבשיל לבד ומתני בין לפת בין לתבשיל, שכן הוא צ"ע רב הפוסקים, אלא שנהגו כדעת הפוסקים המהמירין להצריך פת ותבשיל, ולכן דיעבר מתר: (ז) ואם אין צריך לאפות ביום-טוב ורק לבשיל, אף לתחלה סגי בתבשיל אחד לכלי שלמא: (ז) מתר. לאפות ולבשיל ביום-טוב בשביל שבת. ומכל מקום אם נזכר קדם שהשקה, (טו) צריך להוסיף להניח גם פת ויאמר ברה"י ערובאי, (טז) אבל לא יכרך שנית, ואם עשה מפת לבד, לתבשיל בודאי לא מתני; ואם מתני לפת לחוד, (ח) יש דעות בין הפוסקים. (י) והאחרונים הסכימו דלא מתני אף לפת, דעקר הערב נתקן מתבשיל: ג (ח) פזית⁽¹⁾. ומשום הדור מצנחה, (יט) יקח לחם שלם ותחית בשר או דגים השובה: (ט) בין בסופו⁽¹⁾. לכאורה קל-יחטר הוא: אם בתחלתו סגי בפזית, כל-שכן אם היה יותר ונשאר פזית? אלא בא לאשמצינן דאף בסופו לא סגי בפחות מכזית וערות: (י) לתחלה. האי לתחלה הוא רק קדם ששישה הערוב, אבל אם כבר עשה אין צריך לחוד ולעשות (חמד משהו): ד (יא) ללפת. בגון פשר ודגים (כ) ובציים ושארי מיני לפתן מבשלים, שדרךן ללפת בהן את הפת. מהר"ל היה מניח הכשר על טעלע"ו⁽¹⁾ ולא על הגלוסקא, משום שאסור, וגם לקח לחם שלם, והיה לוקח אותו אחר-פ' ללחם משנה ובוצע עליו בפעודה שלישי⁽¹⁾, דכין דאחצביד בה מצנחה תנא דאחצביד בה מצנחה אחר-פ' אחר-פ' (יב) לאפוקי ביקא. הנו רפוח של שעורים, שקורין גאעלא⁽²⁾, שאין דרךן של בני-אדם ללפת בהן את הפת, אלא אוכלין אותן

בְּאֵר הַלְהָה

טוב לשבת, אם אפה אומר בן אף הוא אופה ומבשיל מיום-טוב לחל, עד כאן לשונן. ואף דהרמב"ם מרד לישב דברי רב אשי גם לדעת רבה, עין שם במלחמות, מכל מקום פשוט דקברים נראה דקאני רב אשי בשעית רב חסדא, כמו שקבת המאור. ולענין דעמי גם מפרש רבנו הגאון השמע פן, דהעיקר על דברי רב חסדא פפסחים משם פלשון רב אשי בכפיצה, אלקא סבירא לה דתנא שטיה הוא, עין שם, והוה סכנת הרמב"ם גמ'פן, וכן הריצביא בתוספות צריכין ותוספות דריש ביצה מכרז דהכלה קרב חסדא וקמו שקבת בחדר-משה ובית-מאיר, דאי לא הכי, מהו פאין בו משום דבניה, אחרי יש בנה אסור מלאכה, עין בדבריהם שהאריכו בזה. ועל-פן נראה, דאף דלכתחלה בודאי צריך לחוד כדעת כל הני רבותא וג"ל ושהו בענין דאורייתא וקמו שקבתו האחרונים, מכל מקום בשעת הדחק יש לומר דכדאי הם רבותא הראשונים האלה לסמוך עליהם בענין סמוך לחשכה, וגם כי הראש והסוד לא התמיוקו דברי התוספות לענין סמוך לחשכה ועין פרישה, וגם דהש"ס סתם דין זה דבעריב מפר ולא חילקו קלל בנה, וכל-שכן ביום-טוב שני שהוא דרבנו בודאי יש לסמוך להקל לצת הצריך: * ספק חשכה. עין משנה ברוחב לענין אם קבל עליו יום-טוב, ועין סיימן רסג הדיקלת נר בשבת השבת בקלה לנשים, וצריך עיין מה הדין בזה. ולכאורה אם הנשים התליו נר יום-טוב, שוב אי אפשר לעשות ערב בשבילן אף שהוא צדין יום, שכתב קבלו עליהם יום-טוב⁽¹⁾, ומשמע לכאורה שם דבשדלקת נרות יש לו דין קבלה של צבור ואחר שכן הפנהג, עין שם דיש אומרים דלא תבני תנאי, אלא דיש לדון, דאולי דוקא בשבת שפדליקין הכל בשעה אחת ונהגו לקבל פזת שבת, אבל ביום-טוב שאין הפל מדליקין בשעה אחת, אפשר דלא נהגו לקבל בנה⁽¹⁾, יש לו דין איש המדליק שאינו מקבל בשבת בהדלקתו, ואף אם נאמר דאשה תרבה לקבל אף ביום-טוב בהדלקתה, מפל מקום ביום-טוב אפשר דאין בה רק דין קבלת יחיד בין שאין מדליקין בשעה אחת ומתו צדין

שֶׁעַר הַצִּיּוֹן

(א) עלת-ממיר, וגם התלכה ברוח העתיק את דברי הש"י בשם ראוב"ו, וגם שהצ"ח אדם כחב לקמף על זה לצנון דיעבר, וכן בורה-הייים שהעסקנו בבאר הלכה סיימן רסא מצדיר לסקל בענין דברי-מצנחה אף אחר קבלת עברו אם יש שהות: (א) מגן-אברהם ושי"א: (ב) בן נאצה לענין דעמי, ויאמר לשלמים שיעשה ששבילו וינכה גם למשתינו: (ג) בית-יוסף והערות, וכן כתב גם הגר"א: (ד) בית-יוסף פלשם ותוספות, וכן הוא בהגר"א: (ה) תהר"משה והגר"י: (ז) פשוט: (ח) השביל-לגט כתב דמתני והאר דודש פתב דלא מתני, וממאיר הכי גמ'פן דנמאז בעות בנה: (י) האליה רבה תבשיל רש"ל, וכן כתבו המחבר-משה והגר"ז, וגם העלת-ממיר העתיק דברי הגאון אש"ר"י בשם אור ורעש נ"ל, ונראה דהם קמ'י אלקא דהלכותא דקמא לן דתבשיל לחוד סגי מצדיר הדין, אבל למאן דסבירא להו דצריך פת ותבשיל, מספער דפת לחוד מתני לפת, וכן משמע מהגר"א, דלדעתם תבשיל לחוד מתני לתבשיל והוא הדין אדוקא פת לפת, אלא דהכלכה הלא קימא לן דהעקר הוא תבשיל לחוד, אכן בשביל-לגט, אף דסבירא לה נמי תבשיל לחוד, מפל מקום הקל בשפת לפת: (ט) אחרונים בשם שליח: (כ) רמב"ם:

תרנ"ג: 1 צלחת. 2 תבשיל עשוי משעורים כהושים.

הלכות יום טוב סימן תקכו

ביאורים ומוספים

ומשניב ס"ק ד'

קנה קמחו לצמחים (11) וכו', ק"ח שיהפיל מנתה (12).

(11) ומשמעות דברי המגיא (שהוא מקור דברי המשנים), דייק המטה אפרים (סי' תרכה אלף למטה ס"ק נה) שבאופן שאינו יכול להקנות קמחו לאחרים ילך לביתו כדי לערב, אף שעל ידי זה לא יתפיל מנחה [אמנם ראה שם שהניח את הדבר בצ"ע]. וכן דייק מדבריו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לו ר"ה אמנם המגיא).

וממה שאינו יכול לערב בעדו בבית הבנטל על פת ותבשיל מסוימים שבביתו, הוכיח החיד"א (שו"ת חיים שאל ח"א סי' כט) שאין די בקריאת שם עירוב, אלא צריך לאחוז את התבשיל בידו בשעת עשיית העירוב, ובמשמעות נוסח אמירת 'בהדין עירובא וכו'' שמשמע שאחוז בידו את העירוב בשעת האמירה. וכן הסכים העיקר הדי"ט (או"ח סי' כד אות ח), וכן בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' לו) צידד להתמיר בדבר על פי החיד"א והדי"ט.

מאידך, התפארת ישראל (ביצה פ"ב מ"א בתנ" א"ת ב) כתב שאם יש לו פת ותבשיל בביתו, יוכל לערב בעדו בבית הבנטל אף על פי שאין העירוב בידו. וכן כתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"ג סי' ח), וביאר שאין דיוקו של החיד"א בדברי המגיא מוכרח, שיתכן לדחות שאין צריך לאחוז את העירוב בידו בשעת עשייתו. ודברי המגיא הם באופן שאינו יודע מה ליחד או שאין לו תבשיל מוכן שיוכל להשאירו לשבת. וסיים, שבשעת הדחק יש מקום להקל בדבר [אולם ראה בדברי התפארת ישראל (שם) שלדעתו גם באופן שאין לו פת מסוימת ליחד עתה לעירוב, מועיל לומר פת ותבשיל שאקחם כשאבוא לביתו יהיו מעכשיו לעירוב תבשילין, כיון שלהלכה יש בריחה בגדול של דרבנן].

וכן כתב הגר"ש אוערברך (מאור השבת ח"ב מכתב לב א"ת ד), שיכול בשעת הדחק לערב בבית הבנטל על פת ותבשיל שבביתו. והוסיף, שאין חילוק בין אם הפריש את העירוב בביתו ורק ששכח לומר 'בהדין וכו'', לבין אם לא הפריש עדיין כלל, ובשניהם יכול לברך. אלא שסיים שמי"מ החושש מלברך, גם הוא יתברך.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לו) כתב, שאף שיש לסמוך להקל בדבר לענין העירוב [וראה בדבריו שצריך לכך את עירובו של גדול העיר], ואפילו באופן שלא יחד קודם לכן, מי"מ לענין הברכה, אין לברך אף באופן שייחד קודם לכן.

ובשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קכט אות ג) כתב, שאכן בשעת הדחק יש להקל בדבר לענין הנחת העירוב, אבל לא לענין הברכה. אמנם באופן שכבר הפריש את העירוב בביתו ורק ששכח לומר 'בהדין וכו'', מי שמברך אין מוניחים אותו, ומי"מ מי שאינו מברך גם באופן זה, הרי זה משובח. והוסיף (ח"ח סי' קכג), שהיינו דוקא אם מייחד את העירוב קודם יום טוב, מה שאין כן לומר 'פת ותבשיל שאקחם כשאבוא לביתו יהיה מעכשיו לעירוב תבשילין', אין נראה שיתיעל [ושלא כמו שכתב התפארת ישראל בג"ל], וראה עוד לגבי נדון אחיות העירוב מה שכתבנו להלן (סי' סג).

(12) וכן אם יש לו אפשרות לבקש משכן שגר קרוב לבית הבנטל שיקנה לו פת ותבשיל, כתב המטה אפרים (סי' תרכה ס"ז) שיעשה כן, וביאר (אלף למטה ס"ק נז) שהעיקר שיהיה העירוב שלו, ואין צורך שיעשהו בביתו.

עוד כתב שם (ס"ז), שיוכל גם לסמוך על עירובו של גדול העיר [כמבואר בשו"ע להלן (סי' יז) שמי ששכח או נאנס סומך על עירובו של גדול העיר]. וביאר שם (אלף למטה ס"ק נח), ששכחה באופן זה נחשבת כאונס ולא בפשיעה [שהתבאר בשו"ע שם שמי שפשע אינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, וראה מה שכתב המשניב להלן (סי' כז)]. והוסיף, שמה שלא הזכיר המג"א עצה זו, הוא משום שהמג"א דיבר במקום שאין גדול העיר. ובשו"ת שבת הלוי

(ח"ט שם) כתב, שבאופן שכבר יחד את העירוב בביתו ושכח מלערב, בחדאי אינו נחשב כפושע, ויכול לסמוך על עירובו של הגדול.

[ביה"ל ד"ה ספק חשכה]

קבלו עליהם יום טוב (13) וכו', הלא נהגו לקבל פנה (14).

(13) ואף על פי שלענין הדלקת נרות חנוכה, כתב במשניב לקמן (סי' תרטט ס"ק א) שאשה שקיבלה שבת בהדלקת נרות, תבקש מאדם אחר שידליק את נרות החנוכה עבורה, ביאר השלמי תורה (יום טוב סי' לא אות ג) ששונה הדין לגבי עירובי תבשילין שהתקנה היתה להתחיל את עשיית צרכי שבת קודם יום טוב, ולפיכך בשקיבלה על עצמה יום טוב שוב אין ענין העירוב שייך אצלה כלל. מזה שאין כן לגבי נרות חנוכה שהוא נדון של איסור עשיית מלאכה, בזה התבאר בשו"ע לעיל (סי' רסג סי"ג) לגבי מי שקיבל על עצמו שבת, שמתור לו לומר לאדם אחר שעדיין לא קיבל שבת שיעשה מלאכה.

(14) אמנם, לפי מה שנקט במשניב לקמן (סי' תר ס"ק ד) כדבר פשוט שנהגו הנשים לברך ברכת שהחיינו בשעת הדלקת הנרות, אם כן יש בכך קבלת יום טוב, וכמו שכתבו הפרי יצחק (ח"ב סי' ט"ז ד"ה וכו' וד"ה ועכ"פ), והקפ החיים (סי' תקיד ס"ק קיב) וחספ"ר שלמי תורה יום טוב סי' ז אות ב הסתפק האם קבלה שעל ידי ברכת הזמן דינה כקבלת ציבור או כקבלת יחיד, אולם במשניב לעיל (סי' רסג ס"ק כג) התבאר, שמנהג זה אינו בכל המקומות.

[משניב ס"ק ה']

בפת תבשיל (15).

(15) ולערב על לחם ותבשיל כשהם קפואים, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קכט אות א) שמצד הדין אפשר לערב עליהם, כיון שאפשר להפשרם בקלות, ורק שימיהות טוב' אם אפשרי הדבר ראוי להודיר לחכות עד שיפשר [לחוש להומרת בעל הבאר משה, ראה ספר עירוב תבשילין הערך ס"ז ס"ק ב]. וכן דעת הגר"ש קרליץ (לקט הלכות יום טוב וחול המועד פ"ט ס"ה) שבמאכל קפוא אפשר לעשות עירובי תבשילין.

וכן לערב במיני מוננות אפיים כשאין לו לחם שלם [ראה להלן ס"ק ח], כתב בשו"ת שבת הלוי (שם אות ב) שפשוט הדבר שאפשר לערב בהם ולהתיר על ידם לאפות כל מיני אפיה. אולם לגבי תבשיל שנאפה בתנור אפיה, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א ס"ק ג) שנחשב כתבשיל ולא כמין אפיה, כיון שהדבר תלוי בשם תבשיל ושם פת, ואין משנה אם המאכל התבשל על גבי האש או נאפה בתנור.

[משניב ס"ק ח']

כ"ה (16).

(16) לענין שיעור כדת, התבאר לעיל (סי' תפו ס"ק א) שנחלקו הראשונים אם הוא כחצי ביצה בינונית עם קליפתה או כשליש ביצה, וכתב שם שלגבי דין דרבנן אפשר להקל בכשליש ביצה, אך לגבי דבר שמברכים עליו כמו מרור וכו', יש להחמיר לכתחילה בכחצי ביצה, מפני הברכה. והחז"א כתב (קונטרס השיעורים א"ח סי' לט ס"ק יז) שהשיעור הוא או כחצי ביצה בלא קליפתה, או כשליש ביצה בקליפתה, ושלחלכה אפשר לסמוך על הדעה האחרונה. [ובספר שיעורין של תורה (סי' יא) כתב, שהחז"א כנראה חזר בו ממה שנראה מדבריו בהלכות עירובין סי' לו, שדעתו נטה כהדעה הראשונה].

המשך במילואים עמוד 70

מילואים הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

8) וכן לענין עירוב חצרות, כתב השריע לעיל (סי' רסא סי'א) שמועיל לעשותו בכין השמשות נזכר כתב לעיל (סי' שצג סי'ב) לענין שיתופי מבוואות. וכתב המשגיב (סי' רסא סי'א) שאף יכול באופן זה לברך על העירוב, ובטעם הדבר שאינו נחשב כשאר ספק ברכות להקל, כתב בביה"ל שם (סי'א ד"ה עירובי) שתקנת עירוב חצרות היא דין קל נראה משגיב שם (סי'א ו) שעירוב חצרות קל מעירוב תחומין במה שאין לו סמך מהתורה, וראה בביה"ל לקמן (סי' שצד סי'ב ד"ה ויכול). ולפיכך החשיבו את בין השמשות כדאי יום לענין זה, ובשרית מנחת יצחק (ח"ו סי' לו) ד"ה אמנם יש לדון, התבאר שהדברים אמורים גם לענין עירובי תבשילין, ולענין עשיית עירוב חצרות בזמן שהוא ספק בין השמשות ספק לילה, צידד בביה"ל לעיל (סי' רסא שם ד"ה עירובי) להחמיר בדבר, כיון שהספק הוא מכת חסרון ידיעה ולכן אינו נחשב כספק אלא מדת כלילה ודאי, ונשאר בצ"ע, ומימ לענין ברכה, כתב שם שיהיה שלא לברך.

[ביה"ל ד"ה ועל ידי ערב וכו']

להקדמה דאסור קדאוןיקא⁹⁸ וכו', אסורא דאוןיקא איקא¹⁰⁰.

9) ובמקור האיסור כתב בשע"צ לעיל (סי' תקג סי'ג), שדרשו בגמרא (ביצה ב, ב) מהפסוק (שמות טו, ה) יהיה ביום הששי חכינו וגו', שיום חול מוכן לשבת [שהרי סתם ישישי חול הוא], ואין יום טוב מוכן לשבת. 10) אמנם, לעיל (סי' תקג סי'א ד"ה ואפילו) נקט ברע"ח הגרי"א שלרע"ח הרמב"ם גם מיום טוב לחול אין איסור מן התורה, משום דין הואיל.

וכשחל, ושם כתב שיהיה מבושל כחצי בישול. ומה שמבואר מדבריו שהמתחיל לבשל ביום טוב סמוך לחשיכה עובר על איסור תורה של מבשל, אף שהבישול נגמר לאחר יום טוב, התבאר בפמ"ג (פתיחה להל' שבת קרוב לסופו) שהוא מדין יחצי שיעור האסור מן התורה, אבל אין בה חיוב, כיון שלא הגיע לשיעור בישול בסוף היום, אולם לגבי יום טוב הסמוך לשבת, הסתפק הפמ"ג שם שיתכן ששונה דינו, ואף אם הבישול נגמר כמוצאי יום טוב שהוא שבת חייב משום מבשל [ובטעם שפיקר יש לפרש, משום שתחילת הבישול וסופו היו כיום האסור במלאכה]. מאידך, המנחת חינוך (מצוה רחצ אות כא ד"ה דהנה) כתב שגם באופן זה אינו חייב משום מבשל ביום טוב, שאין שבת ויום טוב מצטרפים, וכן כתבו בשרת אבני גור (אריח סי' שצו אות ב) והאפיקי ים (ח"ב סי' ד ע"פ ג).

הרש"ש (שבת ע"ג א) כתב לגבי המבשל בשבת, שגם באופן שהתבשל המאכל כמוצאי שבת [שהוא יום חול] חייב משום מבשל, וכמו לגבי מלאכת יזרע, שהיו"ט גם כשהושרשה היא ביום חול, וכן כתב בשו"ת חלקת יואב (אריח סי' י ומדהו"ת סי' ג).

7) ובביה"ל לעיל (סי' רנו סי'א ד"ה הוא) כתב, שביום טוב שחל בערב שבת ראוי להקדים את אמירת 'ברכו' או קבלת שבת בעוד היום גדול.

[משגיב סי' ד]

אפילו ספק השקעה¹⁰¹.

הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

אחת שתי מצוות, ביאר המאירי (שבת ק"ז, ב) שהיינו דוקא לעשות אח המצוות יחדיו בבת אחת, מה שאין כן כאן שאין שתי המצוות נעשות יחדיו בבת אחת, וכן כתב הפמ"ג לענין כוס של קידוש והכרלה, ראה לעיל (סי' רעא סי'ג).

וכן לענין עירובי חצרות לנהגים לערב בכל ערב שבת, כתב הרמ"א לעיל (סי' שצד סי'ב) שיש לבצוע על העירוב כשחירת בשבת, ובטעם הדבר כתב המשגיב שם (סי'א ו) שיניין שאיתעביד ביה חרא מצוה וכו', וכענין זה כתב גם לעיל (סי' שסח סי'ב).

וכן לענין ההושענות שנשארו לו אחר קיום המצוה בסוכות, כתב הרמ"א לקמן (סי' תרטד סי'ט) שנהגו להצניען לאפות בהן את המצות לפסח, וטעם הדבר מצד 'הואיל ואיתעביד ביה וכו', כמבואר במקור הדין (מהרי"ל הלכות חג הסוכות סי' ט ומהרי"י וי"ל סי' קצא), וכן כתב המשגיב לעיל (סי' תמה סי'א ו) שטוב לשרוף בהן את החמץ, משום 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

וכן לענין קניית שושה לגר חנוכה, כתב לקמן (סי' תרעג סי'ב) שמצוה מן המובחר לקנות ממה שנוסף מנרות ביהכניס, משום 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

וכן לענין חטוי ציצית שנפסק, כתב המשגיב לעיל (סי' כא סי'א ח) שיניחם בתוך ספר לסימן או שיעשה בהם מצוה אחרת, משום 'הואיל ואיתעביד ביה וכו'.

לענין השיעור בזמנית, כתב המשגיב שם שאמנם יש מהאחרונים שסברו שהתקטנו הביצים למחצית ממה שהיו בימים הקדומים, ולגבי דאורייתא יש להחמיר כדבריהם, מימ לגבי דרבנן יש לסמוך להקל לשער כביצים שבזמנית, והחזירא כתב (קונטרס השיעורים שם סי'א ו) שאחרי שנקבעה ההלכה על פי האחרונים שיש להכפיל את השיעור ותפשטה ההוראה כך, עיקר השיעור הוא כהשיעור הגדול, והוסף שם (סי'א ח), שלפי זה שיעור כוית הוא כשני שלישי ביצה.

[משגיב סי' ט]

בין בסופיה¹⁰².

17) והנמלך בערב יום טוב להוסיף על העירוב שהניח בתחילה, כתב הגרי"א אברמסקי (חזון יחזקאל תוספתא ביצה חדרשים פ"ב ה"ב) שחל על התוספת שם עירוב, ולפיכך אם נאבד מה שהפך בתחילה השתייר כוית ממה שהוסיף לאחר מכן, די בכך.

[משגיב סי' יא]

בסקעדה שלישיית¹⁰³ וכו', ליקעבד פה מצוה אוןיקא¹⁰⁴.

18) כוונתו [כמבואר להלן (סי' מח)] שישתמש בו ללחם משנה בסעודת ערבית ושחרית, ובסעודה שלישית יבצע עליו, וראה מה שכתבנו להלן שם.

19) ואף על פי שאמרו חז"ל שאין עושים מצוות חבילות חבילות, ולפיכך אין אומרים על כוס אחת שתי ברכות, ואם כן איך עושים בפת

הלכות יום טוב סימן תקכו המשך מעמוד קודם

[משגיב סי' לב]

לגו וקלל סקרים פער ה'אח¹⁰⁵.

כשבעלי המלך הניחו עירוב, לפתעלים אסור לבשל [אפילו עבור אורחים שומרי תורה ומצוות].

הלבנות יום טוב סימן תקכו

שארמרה, אפלו (יג) צלי, אפלו (יד) שלוק, אפלו (טו) פבוש (טז) או (ז) [ג] מעשן, אפלו (יז) מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחמן הוא בשולן לאכילה, הרי זה סומך עליהם, סוכן סומך על (יח) *תפוחים מבשלים (והיא הדין שאר פרות מבשלים) 'וצל דגים קטנים (יט) שמשלן: ז (כ) כסומך מערבבים טוב אפלו על (כ) *עדשים שבשולי קדרה לוכן על שמנונית שנדבק בספין וגררו, והוא שתהא בו בנית: ז ממצה על כל ארם לערב. (כא) *ומצה על כל גדולה העיר לערב על כל פני-עירו, כדי שישמך עליו מ שם סיו 3 מהא דמחלה רב ופי נב אפי קם

שערי השוכה

דליא תבתיא דקא פים שפירא איהו, עכיל:

[ג] מעשן, עכתי. וען חיצ סימן קל שדעתי להקמלה אין להניח ציה רק מבשיל באש קטנה, ובדיבור סומכן בין על הקבול בין על העליה שלא נתבשל, דעית דרבנן תרבה הקול בו, ולכן אם הניח עית במערה יג' סני בדיבור וף לכתחלה קשאין לו דיא, דשעת הדק פדעבד דעו, ולא יבדק רק אטר תאי שהיא ברין תא שרי בו, וכן פבוש יש כמבשיל אם פאכל כן, עין בידי ססי קיה, מ"א: (כ) עדשים. דוקא אם אין לו

באר הגולה

דכריים שמתר לעשות בספק השנה, אכן להתחלה בוראי יש לזהר לעשות הערב קדם שמתדלק הנרות: * תפוחים מבשלים והוא הדין שארי פרות. עין לעיל סימן קצו סעיף א דמוכה שם דפרות אין דרך ללפת בהן הפת (ולדעי צורה בריכה לאוכל אותן בחוף הסעודה). אכן הכא מירי צדוש שדורך אותו מקום ללפת בהן הפת, פנו שפכת המגן-אברהם: * עדשים וכיו'. עין משנה בורה מה שכתבנו דאף שלא נתבשלו לשם כך, הוא מבאר ופשוט. ועין עוד מה שכתבנו בשם הפוסקים, הדוקא לשאין לו דבר אחר לערב, כן קם הכותב דאף ואתרוגים, והשעם קם הגרי, משום בורי מצה: אכן הכי' קם טעם אחר, והוא משום שלא נתבשל לשם כך, להקמלה מצוה מן המבחר לעשות מבשיל בכיון לשם ערב (וואולי רק אם בשל לערב שפה סגי, ושאינו אלו שלא נתבשלו כלל לערב שבת), וכן הכי' משמעותית הפירוש, וכל זה למצוה מן המבחר בעלמא, אבל הערב פשר אף אם לקח דברים שלא נתבשלו לערב זה, ובתוכה מנהא דעדשים ושמןנית שפדבק בספין, וכן פת העלתהמיה, והוכיח עוד מהא דאיתא בפסקא דגים מלווחים שצלאן עכר'ם, והוא בוראי לא לשם ערב צלאן. ועין עוד בסעיף יד בבאר הגולה: * ומצה על כל גדול וכיו'. פשוט הוא, דבין בשבולל עצמו בעירוב זה ואומר ילי ולתגייעירי, ומצוה בתבשילו להם חלק, בין פשקבר ערב, הול לערב עליהם גם פני עצמם²⁸, אלא דמסקא לי אם יכול לברך פיון דאינו ידוע לו אם יצטרפו לה, לפי דעת המתבר שכל אחד צריך לערב לעצמו. וסוד יש לעין, אם שפכר ערב לעצמו ודוזה לערב בעד בני העיר, אם צריך תבשיל אחר או שכול לזכות להם בתבשיל שפכר ערב, פיון שפכר אחד

דעמן, דאכלי נהמא בנהמא: וגיל דהיה שאר מיני לפסן וקטניות פמקום שאין דרך ללפת בהן הפת, אסור לערב בהן, מ"א: (ז) מעשן. כתב המ"א: כיל דאם אינו ראוי לאכילה ע"י הכבישה או העשון אין מערבין בו, אבל במליח אפ"י שהוא ראוי לאכילה אין מערבין דאמרין מליח הרי הוא כרותח, פבוש היה פכבשל, משמע דמליח אינו פכבשל, מהו אם היה פבוש בציד או ברוקן ושתה בתוכו כדי שיתמו על האור ותחיל לטרותיה, הרי כבשיל אחר, ישיש. ועי' ב"י ובש"ו. ודוקא שפכרלפסין בהם את הפת כמ"ש ס"ד,

באר היטב

דעמן, דאכלי נהמא בנהמא: וגיל דהיה שאר מיני לפסן וקטניות פמקום שאין דרך ללפת בהן הפת, אסור לערב בהן, מ"א: (ז) מעשן. כתב המ"א: כיל דאם אינו ראוי לאכילה ע"י הכבישה או העשון אין מערבין בו, אבל במליח אפ"י שהוא ראוי לאכילה אין מערבין דאמרין מליח הרי הוא כרותח, פבוש היה פכבשל, משמע דמליח אינו פכבשל, מהו אם היה פבוש בציד או ברוקן ושתה בתוכו כדי שיתמו על האור ותחיל לטרותיה, הרי כבשיל אחר, ישיש. ועי' ב"י ובש"ו. ודוקא שפכרלפסין בהם את הפת כמ"ש ס"ד,

משנה ברורה

בעצמן פרי לשבוע כמו פת; ואפלו במקומות שנוכחין ללפת בהן את הפת, (כא) בשלה דעמן אצל כל אדם, ושאר מיני קטניות, מליח (כב) במנהג המקומות, שבתמקום שאין מלפתין בהן את הפת (גכ) אסור לערב פתוח: ז (יג) צלי, ודוקא צלי ממש, (כד) אכל מליח, אף שהוא חשיב פרוחת דצלי אפלו הכי אין מערבין, ונרע מבוש דלקמח; ולכן אין מערבין בדגים מלווחים, שקורין הערין"ג, אף שהוא ראוי לאכילה כמו שהוא ח"י, (כה) אכן אלו המנחים בשולי התבית, שכתבשין הן בציר, יש להם דין פבוש ומערבין בהן: (יד) שלוק, מבשיל הרבה יותר מכפי צרכו²¹: (טו) פבוש, דכבוש כמבשיל חשיבי, (כו) ונעור בכבישה פמים ושאר משקין הוא מצת-לעת, ובחמץ וציר, אם רק נשרה פרי שיקנה על האור ותחיל לטרותיה חשוב כמבשיל²², (ס) וכל זה אם ראוי לאכילה על-ידי הכבישה: (טז) או מעשן, וזה נמי (סז) קשראוי לאכלו פנה: (יז) מין דגים קטנים, הניו קול"ים האספין שבש"ס, (כט) שרפין הן ודמים חמין נגמרין לאכילה, וחשיבי בשול לדיתה²³: (יח) תפוחים מבשלים והוא הדין וכיו', וכל זה דוקא אם דרך אותו המקום ללפת בהן את הפת [מ"א וש"א]: (יט) שמשלן, או צלאן [גמרא], ותינו (ל) אפלו היו מלווחים בתחלה, דראויין היו לאכלן טיים ואין צריכין

שער הציון

(כא) מגן-אברהם פמרה דהני בבלי דאכלי נהמא בנהמא וכיו': (כב) מגן-אברהם תמיד משה וש"א, ונראה דתפוחי-אדמה שהסיר קלפסו ובשלן יבשים, הוא מדברים שדורין לאכלן בפני עצמן כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת ואין מערבין בהן, וכן קטניות מבשלין בשם שקורין ארבעים²⁴ או פולין שקורין בא"ב²⁵: (כג) מגן-אברהם ואלהיה רבה הביאו מפשטות נשי' שעריה להקפיד מן הדין שיהא דבר שאין גיל לאכלו בכל יום; ולא השתקת, כי לעניות דעתי קשה לומר כן, דמגמרא ושלסן צריך סעיף ו לא משמע כן, דאטו עדשים הוא דבר שרגיל לאכלו רק בשבת; וגם נראה לומר דרשי' לא בא אלא לאפקי להם וכיזע בו שאוכלין אותן רק כדי לשבוע ולא ללפת בהן את הפת, דזה רגילין הכל לאכל אף בחל, מה שאין פו דברים שאוכלין אותן ללפת, ככלהו יכול לערב, שלא הכל אוכלין פהן בלפתן בחל. אחר-כך מצאמי קושטת-אדם שכתב גם-כן דבריו והוכיח פו מדין ביצים, שפכת תרופים שפטר לערב אף דבראי רגילין בהן אף בחל: (כד) רש"י קם שלמה וסגן-אברהם תמיד משה ותקרו ונ"י-אדם, דלא פחכם צבי המבא בשערי-חשופה שמוקל בשבת הדסך כמעריג'א דרמי לה לכבוש, אבל המגן-אברהם תחלק, דכבוש הוא כמבשיל ומליח אינו אלא פרוחת, וכן מוכח לחלק, ודגים קטנים מלווחים מוכח בש"ס לגרסת רשי' ותוספות דאין מערבין בהן עד שצלאן והכבוש כבאר דמערבין, וכן האריה בנשטת-אדם לחלק על הסכם צבי פנה, עין שם, וכן הוא במאירי להדיא קלים אין מערבין בהן: (כה) כן נראה פשוט, ולא גריע' משאר פבוש; ואף דמס' צבי מסייר להתחלה אף ככבוש לפי פרוש' בש"ס, אין לחו מדברי השלסן צריך (הפוסקים, וכן העיקרי פל האחרונים להלכה, וכן פתב בעצמו שלא ראה מי שפרש פו בפירושו: (כו) אחרונים: (כז) מגן-אברהם וש"א: (כט) ולרשי' גם מליחין הן, תה לא הני מוצילי אלא משום תדחמן בתמיים, שעל-ידי שהם נגמר בשולן על-ידי תדמה: (לא) שם פכבא: (לב) פו פתבו האחרונים, חלה פשי' שחשב שהוא מצוה דרבנן, וממה, דמנא לה תא' דעו, חלה דוקא גדול, אלא פל אדם יכול להקנות צרכו²⁷ ופי שישאנס יכול לספק על זה, פו פתבו האחרונים: תרמים: 1 דב בלית, 2 חמץ (חומט), 3 שעועית.

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תַּקְכוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יב]

שאינו מלפנתין בקה את הפת אסור לערב בקה²⁰.

20 ולענין הבא ממקום שלא נהגו ללפת כתבשיל מסוים את הפת למקום שנהגו ללפת בו, כתב בספר שלמי תודה (יום טוב סי' לה אות ב) שיש לדון אם הולכים לפי מנהג מקומו ואינו נחשב כתבשיל, או שכיון שבמקום עשיית העירוב אחרים מלפתים בו, נחשב הדבר כתבשיל גם עבורו. והוסיף, שאף על פי שלגבי יין לנוזל ותרומה לישראל, כתב השו"ע לעיל (סי' שפו סיח) לענין שיתופי מבואות, שמערבין בהם אף על פי שאינם ראויים להם, כיון שהם ראויים לאחרים, הווא דין זה בכל בו (סי' נט) גם לענין עירובי תבשילין, יתכן ששונה שם שהמאכל ראוי בעצמו גם לו, ורק שהוא אסור עליו, מה שאין כן כשהמאכל בעצמו אינו ראוי לו כיון שאינו מלפת בו, יתכן שאינו יכול לערב עליו.

[משנ"ב ס"ק יג]

מבשיל הרבה יותר מפי צדקה²¹.

21 ולגבי תבשיל שנתבשל רק כמאכל בן דרוסאי ולגבי שיעורו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ג), כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ו) שאינו מועיל לעירוב, כיון שהוא נאכל רק על ידי הדחק, והמקור חיים (לבעל החוות יאיר סי' ה) הסתפק בדבר, ונשאר בצי"ע.

[משנ"ב ס"ק יד]

והחיל להרבהים תשוב פמבשיל²².

22 ושיעור זה, כתבו הפרי"ח (יורד סי' קה ס"ק ד בלשון השני) והבית לחם יהודה (בהקדמה) והתפארת ישראל (פסחים פ"ב יבין אות מד) שהוא כשיעור הליכת מיל. מאידך, כתבו הפרי"ח (שם בלשון הראשון) והדי יהודה (יורד סי' סט ס"ק פד) שהשיעור הוא בפחות מכך (ולא ביאור מהו).

ולגבי מה שכתב המשנ"ב ששיעור הכבישה בחומץ הוא כשיעור הכבישה בציר, ואין צריך בכבישה מעת לעת, כן כתב גם לקמן (סי' תרמח ס"ק נד) לענין פסול אחרונ הכבוש, וכן היא דעת השו"ע (יורד סי' קה ס"א), אמנם במשנ"ב לעיל (סי' תמו ס"ק עא) כתב לענין חומץ ששהה בכלי חמץ שאינו נחשב ככבוש בפחות מעת לעת, וכן היא משמעות דבריו לעיל (סי' תעג ס"ק לח), והוא כדעת הש"ך (יורד שם ס"ק ב והפרי"ח שם ס"ק ד), שלגבי כבישה בחומץ השיעור הוא מעת לעת (ובמו שצ"ע בשע"ח לעיל (סי' תמו ס"ק צה)), וראה בס' דבר חריף בקובי דבר חריף בהלכה סי' ז אות ג משיב בזה.

[משנ"ב ס"ק יז]

ובמים חמין נגפרין לאכילה, וחישיבי פשול לדידהו²³.

23 ומטעם זה אף לגבי בישולן בשבת, כתב לעיל (סי' שיה ס"ק לו, על פי הגמרא בשבת לט, א) שיש בדבר חיוב חטאת, כבישול גמור.

[משנ"ב ס"ק יח]

דלא נחשב בישולן לכלום, קא משמע לן²⁴ וכו', אף דרואי הנה לאקבלן תיב²⁵.

24 ואף שלענין איסור אכילת 'בישולי עכו"ם', כתב השו"ע (יורד סי' קיג סי"ב) שאין בישול הנכרי אסור אותם, כיון שהיו ראויים קודם לכן מחמת מליחתם, ביאר הבי"י (באן) בשם הר"ן (ביצה ח, ב מדפי הר"ן) ששונה דין איסור 'בישולי עכו"ם', שטעם איסורו מצד קירבת הדעת אל הנכרי שנעשית על ידי אכילת דבר שבישיל, וכשראו הדבר לאוכלו קודם הבישול, אין אכילתו מביאה לדין כך, מה שאין כן לגבי עירובי תבשילין, תלי הדבר בשם תבשיל, ואף

דבר שניתן לאוכלו בלא בישול מצד מליחתו, אם מי"מ בישלו נחשב בכך לתבשיל.

ומטעם זה, לגבי עירוב בגבינה שנעשית על ידי בישול, כתב המהרש"ם (דעת תורה סי' ה) שהיא נחשבת כתבשיל ומערבין בה, ואף על פי שהחלב נאכל כשהוא חי ולפיכך אינו נאסר באיסור 'בישולי עכו"ם' (כמבואר ברמב"ם פי"ז מהל' מאכלות אסורות הי"ד). וכן כתב בשו"ת אור לציון (חי' פכ"ב תשובה ב) לגבי מצריו חלב בזמניו המתבשלים על ידי פיסטור ומלפתים בהם את הפת, וכגון גבינה וכדו', שהם נחשבים כתבשיל.

25 לגבי מיני פירות שהם טובים כשהם חיים יותר מכשהם מתבשלים, הסתפק הראש יוסף (ביצה טז, א ד"ה גמרא) בדבר, שיתכן שכיון שהבישול מגרע אותם, אינם נחשבים כתבשיל.

[משנ"ב ס"ק כא]

ומצ"ה על כל גדול וכו'²⁶.

26 ולענין זמן הנחת עירובו של גדול העיר, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א ס"ק ו) שאין צריך להניחו דוקא בסוף היום, ומה שאין עירובו מעכב את בני העיר מלערב הוא משום שעירובו מועיל בשביל מי שיתברר בסוף היום שנאנס ולא הניח עירוב בעצמו, והוא בשו"ת הר צבי (א"ח ח"ב סי' טו) שהגרי"ס קופשטיין (הרב מראדין) העיר [לענין המערב עירובי חצרות בשביל כל העיר] שיש להקדים את הנחת העירוב קודם שהנשים קיבלו על עצמן את היום טוב (כמבואר בביה"ל (סי' ר"ה ספק)), ואמר לו החפץ חיים שוו הערה חזקה.

והסומך על גדול העיר [מסוים] ונאכל עירובו של אותו גדול והוצרך אותו לסמוך על עירובו של אחר, כתב הכף החיים (סי' קלו) בשם שו"ת כנסת הגדולה (א"ח סי' מט) שכל מי שסמך על עירובו של אותו גדול, אין מועיל לו מה שסמך אותו גדול על עירובו של האחר, כיון שהוא עצמו לא סמך על עירוב זה.

[שעה"צ ס"ק לא]

אף על ג'ם יכול להקפח צדקהו²⁷.

27 ובביאור מה שנקטו 'גדול העיר', כתב הכף החיים (סי' מז) שכיון שהוא אדם מפורסם, מי ששכח להניח עירוב ידע לברר אצלו האם אכן הוא עירב עבור כל העיר, וכמבואר בשו"ע להל' (סי' שני שלא עירב צריך להודיעו קודם שיבשל שהניחו עבורו עירוב).

[ביה"ל ד"ה ומצוה]

גם בפני עצמם²⁸.

28 ולגבי בן ארץ ישראל הבא לערב עבור בן חוץ לארץ כשחל יום טוב שני של גלויות בערב שבת, כתב הקול אליהו (סי' לא, הובא בשו"ת חיים שאל ח"א סי' עד אות נד) שאינו מועיל, שכיון שהוא אינו מחוייב בדבר, אינו יכול לערב עבור אחר. מאידך, החיד"א (חיים שאל שם) כתב שהעירוב מועיל, שכיון שהוא רק עושה שליחתו ואינו כמוציא ידו חובה, אין חסרון במה שאינו מחוייב בדבר, ואמנם לענין הברכה כתב שם להסתפק בדבר, ולמעשה, דעת הגר"א שטינמן (שלמי תודה יום טוב סי' לו אות ג) והגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פכ"א ס"ק ז) שכיון שאינו מחוייב בדבר, אין עירובו מועיל [והבאר משה (חי' עמ' שה-שו) כתב לחלק בין האופן שחיבר עליו החיד"א שהפת והתבשיל הם של בן חוץ לארץ, או שזיכה לו בן ארץ ישראל קודם שקרא עליהם שם עירוב, לאופן שהם של המערב בן ארץ ישראל שקרא עליהם שם ואחר כך זיכהו, שבזה גם החיד"א יודה שאין מועיל].

